DIÀLEG – UNA MANERA DIFERENT D'APRENDRE (Martina i Johannes Hartkemeyer)

Habilitats-eix per al diàleg

Parlar i escoltar de manera hàbil i pràctica són habilitats dialògiques bàsiques, així com també ho és la nostra capacitat de suspendre els nostres judicis i respectar radicalment les nostres companyes de diàleg.

- *Parlar*
  En diàleg, el nostre "parlar" s'esforça per anar més enllà del "saber" impersonal per omplir-se d'experiències personals, intel·lectuals i emocionals. El cap i el cor es complementen l'un a l'altre.

- *Escoltar*
  Desenvolupar l'escolta pot ajudar a crear i generar alguna cosa nova, dintre d'una mateixa i dintre del grup: en diem escolta generadora.

- *Recerca/qüestionament i defensa productiva*
  Per al diàleg ens cal una actitud de recerca dins de les nostres pròpies posicions i les dels altres. En parlar, cal fer-ho d'una manera productiva, que remarqui els processos del nostre pensament, en comptes de presentar només el producte del nostre pensament.

- *Respecte radical*
  Una actitud respectuosa cap a algú altre no ha de ser superficial sinó "radical", és a dir, ha de baixar fins a les arrels, intentant profundament entendre'ns unes a les altres.

- *Actitud d'aprenent*
  Si ens trobem amb una actitud de curiositat genuïna i d'interès, i estem desitjoses d'aprendre – aquesta actitud respectuosa influenciarà la nostra manera de parlar.

- *Alentiment*
  La nostra habilitat per suspendre els nostres judicis es fa possible en un procés que s'alenteix gràcies a determinats acords i rituals.

- *Obertura*
  La nostra escolta pot esdevenir més fructífera si el nostre respecte cap a les altres es basa en l'obertura cap a posicions noves i, fins i tot, contràries.

- *Observa l'observador*
  Mirant els nostres propis judicis, fent-nos-en conscients i suspenent-los, podem desenvolupar la capacitat d'observar les nostres pròpies reaccions i, a través d'aquest procés, els canvis es donaran tots sols. Com ha dit Bohm: "el pensament observat canvia".

L'escala de la inferència (deducció)

Explicarem la idea de "suspendre"[1] els judicis amb més detall tot utilitzant la imatge de l'anomenada "escala de la inferència" com a model per explicar la nostra manera de pensar.

1. Observem la següent escena en una fotografia ben coneguda a la Gran Bretanya: dos homes corren en la mateixa direcció tombant una cantonada en un carrer. L'home de l'esquerra, porta un uniforme fosc i un casc amb una insígnia, i és blanc. L'home de la dreta, uns quants passos per davant de l'home blanc, és negre i porta roba de civil. Veient la imatge podem estar d'acord que aquests aspectes de la fotografia són, de fet, correctes.

Mirant aquesta fotografia us preguntem si sou conscients dels vostres propis judicis. Aquest póster va ser utilitzat per Scotland Yard, a Londres, en una campanya de publicitat.

2. El següent graó de l'escala de la inferència articula una interpretació. En ella creem una història o una teoria sobre el que està passant basada en les dades observables que hem seleccionat. En aquesta fotografia, per exemple, normalment podem pensar que l'home blanc és un oficial de policia, i deduïm que l'home negre no ho és. En aquest punt és probable que arribem a la conclusió que els dos homes estan en bàndols oposats. Podem també concloure que el policia està perseguint l'home negre.

3. En el tercer graó fem suposicions sobre els altres i fem altres interpretacions sobre la naturalesa de la situació que tenim al davant. En aquest nivell construïm un problema a partir de les deduccions que hem anat fent, determinem què cal que sigui fixat i decidim quines accions podem emprendre. En aquest punt, el que hem dit en el segon graó pot divergir àmpliament del que han dit els altres, variant segons el nostre context, les nostres tendències polítiques i sociològiques i altres factors creats pels nostres models mentals[2]. Examinant la fotografia hi pot haver algú que pensi: "Aquí hi ha un altre exemple de la brutalitat policial, on una persona negra és victimitzada per policies blancs racistes." Una altra persona amb un altre rerafons podria pensar: "Aquest home negre ha de ser un criminal, igual que tots aquests altres negres que cometen crims. Espero que el policia l'agafi i que el castiguin severament." Hi ha multitud d'atribucions possibles quan ens trobem en aquest graó de l'escala de la inferència.

---

[1] **Suspensió**: La suspensió és l'habilitat interna essencial del diàleg. La suspensió fa aflorar els recursos mentals, emocionals i de valors. Dins d'una conversa o diàleg, inevitablement hi ha punts de conflicte personal. Sovint això passa quan sentim que no se'ns escolta o que els altres distorsionen el nostre punt de vista. La nostra ràbia i la nostra inquietud en aquests moments poden estar en el límit de la nostra consciència, i la nostra incomoditat influencia la nostra escolta i pot influenciar les nostres respostes que, al seu torn, influencien l'actitud interna i externa dels altres en el grup.
A mesura que augmenta la nostra habilitat en el diàleg, arribem a reconèixer aquests moments com a punts de tria-opció. La primera opció és entre deixar aflorar els sentiments, o no. La segona, entre confiar en els sentiments, o no. Amb una major consciència i experiència arribem a adonar-nos que aquests sentiments estan basats en les nostres percepcions, o en les nostres experiències i interpretacions. Llavors comencem a "percebre" i a "escoltar" la nostra escolta de la mateixa manera que ens escoltem els altres.
La següent opció que hem de fer és si contrastem les nostres percepcions amb els altres o si, en canvi, continuem escoltant com responen els altres i com el diàleg que segueix dóna forma al sentit del moment. El perill de confrontar les distorsions que s'han percebut és que es pot polaritzar la conversa i reduir el diàleg a uns pocs temes i unes poques persones.
Suspendre significa: deixar a una banda les nostres percepcions, sentiments, judicis i impulsos durant una estona i escoltar amb compte la nostra experiència interna i el que surt de dins del grup.

[2] **Models mentals:** idees prèvies profundament integrades, generalitzacions, imatges o històries que influencien la manera com entenem el món i actuem**.**

4. En el quart graó traiem conclusions. Com a ciutadans que veuen aquesta imatge, podríem reclamar que hi hagués menys brutalitat policial, o podríem demanar que hi hagués més policies al carrer, o podríem decidir escriure una carta demanant que hi hagi més presons i sentències més dures per als delinqüents, tot depenent de les atribucions que haguem fet en el graó anterior.

5. En el graó de dalt de tot de l'escala actuem. Hem creat el que considerem que és una interpretació plausible de la realitat i actuem d'acord amb les conclusions que hem tret: anem a una manifestació contra la brutalitat policial, ens traslladem a viure fora del centre de la ciutat, diem als nostres fills blancs que no juguin amb els veïns negres, o als nostres fills negres que no juguin amb els blancs.

5. acció que emprenem
4. conclusions i determinació per actuar
3. atribucions sobre els altres i interpretacions sobre el món
2. interpretació de les dades dins d'una història o una teoria
1. dades – el conjunt d'observacions seleccionades

Però què sabem realment del que està passant en aquesta imatge? Només que un home blanc, vestit amb el que sembla un uniforme, corre en la mateixa direcció i just per darrere d'un home negre vestit amb roba de civil.

En realitat, tots dos homes eren membres de la Policia Metropolitana de Londres (Scotland Yard), i tots dos estaven perseguint una tercera persona, que no es veu en la imatge, sospitosa d'un delicte. Scotland Yard va fer servir aquesta fotografia en un cartell que era part d'una campanya per reclutar membres de minories i atreure candidats a policia negres.

Scotland Yard sabia que molta gent faria deduccions incorrectes semblants sobre l'escena de la foto i va decidir fer servir aquesta imatge tan suggerent en el seu propi benefici. Es va distribuir el cartell per tota la Gran Bretanya amb la pregunta: "Un altre exemple dels prejudicis de la policia? O un altre exemple dels teus?".

En els grups de diàleg convidem la gent a baixar les "escales" que existeixen en els seus caps sempre que es pugui. Sovint hem experimentat que una atmosfera de confiança i seguretat – el que anomenem un "receptacle" fort del grup – capacita la gent per adonar-se i identificar aquests judicis automàtics.

El potencial del diàleg com a eina per al canvi personal i social és molt vast, perquè té la capacitat de revelar el substrat del pensament humà, és a dir, la matèria de la qual creem les nostres cultures, societats, famílies i les nostres vides individuals.

Desenvolupar capacitats per al diàleg inclou la capacitat de pensar de manera participativa. Ho considerem una de les habilitats-eix per a la supervivència de la humanitat i una base important per desenvolupar creativament la cultura i la democràcia.

Martina Hartkemeyer

Què és el diàleg?

El diàleg és tant un camp pràctic com un procés de pensament i comunicació creadors i efectius.

El diàleg és un espai

- On aprenem a detectar com escoltem i com processem el que sentim a través del nostre conjunt de filtres (distorsionadors) individuals i únics.

- On aprenem a suspendre les nostres certeses i a mirar les maneres en que cadascú de nosaltres crea sentit utilitzant les dades de l'entorn.

- On aprenem a expressar no només les nostres opinions i les nostres idees sinó també els pensaments i els sentiments dels quals emergeixen les nostres idees i opinions.

- On aprenem a investigar amb una curiositat cada vegada més genuïna (dins dels nostres pensaments i idees prèvies així com dintre dels pensaments, judicis i idees dels altres) un camí que ens obri a nosaltres i als altres cap a una major i més profunda exploració comunicativa.

- On no "saber" esdevé segur, prou segur per fer les preguntes innocents que es deriven d'un desig genuí d'aprendre, i no pas de tenir raó.

- On prenem a "aguantar" la tensió generada per les polaritats i les paradoxes, creant d'aquesta manera un espai segur per a les diferències.

- On aprenem a alentir i obrir el procés de comunicació, proporcionant un espai on podem escoltar profundament.

- On ens donem a nosaltres mateixes espai per a que ens afecti la comunicació dels altres, més que no pas desviar el que s'ofereix per tal confirmar/defensar la nostra pròpia posició.

- On aprenem a equilibrar defensa i qüestionament.

- On aprenem a pensar i a crear col·lectivament, descobrint que podem posar en marxa la nostra major intel·ligència totes juntes.

Martina Hartkemeyer

Bàsics per al diàleg

Escalfament: gimnàstica interior / fer-se present

- Fixa't en la teva respiració

- Fixa't en la teva escolta
  - des d'on escoltes?
  - per a què escoltes?
  - quina part de tu filtra el que sents?

- Fixa't en la teva actitud interior
  - la teva actitud, com està filtrant els teus pensaments i els teus sentiments?
  - la teva actitud, com està filtrant el que t'arriba dels altres?
  - la teva actitud, serveix el propòsit essencial pel qual ets aquí?
  - la teva actitud, serveix l'objectiu profund d'aquest grup?
  - quines opcions tens sobre la teva actitud?
  - què tries, doncs?

Entrar en el diàleg

- Fixa't quan sents un impuls per parlar:

  - fixa't d'on ve aquest impuls:
    · què et motiva?
    · quins sentiments experimentes?

  - vols expressar una opinió?
    · com ho faries d'una manera que obrís la teva receptivitat a les respostes dels altres?
    · pots exposar-te a tu mateix i als altres d'on ve la teva opinió/pensament?

  - hi ha alguna cosa que es pugui preguntar – tu mateix o algú altre- que ajudi a aprofundir la comprensió?

- Fixa't en com escoltes:

  - Estàs "aguantant" el que sents sense "decidir" què ha de significar?
  - Estàs "votant", és a dir, assentint (visiblement o invisible) d'acord o en desacord?
  - T'estàs permetent esdevenir un "camp d'oïda" fèrtil, capaç de rebre, nodrir i fer créixer idees i pensaments diferents dels pensaments que identifiques com a propis?

Martina Hartkemeyer

DEFENSA PRODUCTIVA

Fes visibles el teu pensament i el teu raonament

Exposa les teves idees prèvies: "Això és el que penso i així és com hi he arribat."

Descriu el teu raonament: "He arribat a aquesta conclusió perquè... "

Distingeix les dades de la interpretació: "Aquestes són les dades que objectivament puc exposar. Ara, això és el que penso que les dades signifiquen."

Explica el context: "El que proposo pot afectar els altres d'aquesta manera: ..."

Dóna exemples: "Per tenir una imatge clara, imagineu-vos que sou a ..."

Comprova les teves idees prèvies i les teves conclusions

Anima els altres a explorar el teu model, les teves idees prèvies i les teves dades. "Què penseu del que acabo de dir? Veieu cap esquerda en el meu raonament? Què hi podeu afegir?"

Revela els punts que tens menys clars: "Hi ha un aspecte sobre el que em podeu ajudar a pensar..."

Estigues obert. Anima els altres a donar punts de vista alternatius: "Ho veieu d'una altra manera?"

Busca les distorsions, omissions i generalitzacions: "En el que he presentat, creieu que puc haver generalitzat massa, deixat de banda alguna dada o aportat alguna dada incorrecta?"

RECERCA /QÜESTIONAMENT

Demana als altres que facin visible el seu pensament

Fes baixar amablement els altres per l'escala de la inferència. "Què us porta a aquesta conclusió? Quines dades teniu?"

Fes servir un llenguatge no agressiu i una veu que convidi. "Em pots ajudar a entendre el que penses sobre aquest punt?"

Extreu el seu raonament: "Quina és la significació d'això? Com es relaciona amb la resta dels teus arguments? Per on continua el teu raonament?"

Convida a la introspecció: "Quines preguntes et fas sobre el que penses?"

Compara les teves idees prèvies amb les dels altres

Investiga les idees prèvies dels altres: "Voldríeu que féssim una llista de les nostres idees prèvies, que les comparéssim i exploréssim si hi ha altres idees prèvies al voltant d'aquest tema?"

Comprova el que has entès sobre el que s'ha dit tot parafrasejant: "M'equivoco si dic que has dit... ?"

Comprova el que han dit els altres tot demanant per contextos més amplis i exemples: "Com afectaria la teva proposta...? Això s'assembla a...? Pots descriure'n un exemple típic?"

Revela el teu procés d'escolta: "He estat escoltant el que s'ha dit i entenc que s'ha parlat de dos temes. N'hi ha algun altre?"

Adaptat de Senge, P. et al. (1994) The Fifth Discipline Fieldbook. New York Doubleday

Martina Hartkemeyer

DIÀLEG	DISCUSSIÓ – DEBAT
- Veure el conjunt a través de les parts	- Fragmentar els temes
- Veure la connexió entre les parts	- Veure les distincions entre les parts
- Qüestionar les idees prèvies	- Defensar les idees prèvies
- Aprendre a través del qüestionament	- Persuadir, vendre, explicar
- Crear un sentit compartit per molts	- Guanyar acord sobre *un* sentit
- Auto-observació	- Observar els altres per jutjar-los
- Reflexió	- Reacció
- Aprofundir la comprensió	- Buscar una solució ràpida i definitiva
- Reconèixer el “models mentals”	- Buscar encara una altra estratègia per al mateix vell “problema”
- Desvetllar la “intel·ligència col·lectiva”	- Models defensius que bloquegen el corrent d’energia